

Asia: VN/26120/2023-OM-100

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen tietosuojalainsäädännön rikkomuksista julkissektorilla

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit lakiehdotuksista:

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan mahdollistettavaksi hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen viranomaisille ja julkishallinnon elimille tietosuojalainsäädännön rikkomisesta. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lisäksi täsmennettäväksi tietosuojalainsäädännön rangaistussäännöksiä sekä säädettäväksi rajoituksista rekisterinpitäjän velvollisuuteen ilmoittaa henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta rekisteröidylle.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan mahdollistettavaksi hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen viranomaisille ja julkisoikeudellisille yhteisöille EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklassa mainittujen säännösten ja tietosuoja-asetuksen 10 artiklan rikkomisesta. Hallinnollinen seuraamusmaksu voitaisiin määrätä myös rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille sen säännösten rikkomisesta. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin myös, että rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalalla seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä Puolustusvoimille, jonka kyseisessä laissa mainitut ydintehtävät ovat kokonaan unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolella.

Puolustusministeriö toteaa, että Puolustusvoimien henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan kahta erillistä ja toisistaan riippumatonta oikeusperustetta. Puolustusvoimien suorittamaan ja Puolustusvoimien lukuun suoritettavaan henkilötietojen käsittelyyn, kun tietoja käsitellään puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa, 3 kohdan a alakohdassa sekä 4 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi sovelletaan yleislakina lakia henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018, jäljempänä rikosasioiden tietosuojalaki). Erityislakina näissä tehtävissä tapahtuvaan käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä puolustusvoimissa annettua lakia (332/2019).

Sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, johon edellä mainittua sääntelyä ei sovelleta, sovelletaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta ja tietosuojalakia (1054/2018). Tätä sääntelykokonaisuutta Puolustusvoimissa sovelletaan etupäässä henkilötietojen käsittelyyn henkilöstöhallinnon toimissa, työterveyshuollon palveluiden järjestämisessä sekä Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain (1121/2008) 2 luvussa tarkoitetun opetuksen järjestämisessä. Suurin osa henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa ei siis kuulu tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan.

Puolustusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että Puolustusvoimissa sovelletaan kahta eri oikeusperustetta riippuen siitä, mitä tehtävää Puolustusvoimat toteuttaa. Esitysluonnoksessa on esitetty seuraavia perusteluja: ”Huomioiden sen, että kaikki rikosasioissa toimivaltaiset viranomaiset käsittelevät henkilötietoja kummankin tietosuojan yleissäädöksen soveltamisalalla, ja usein samoissa järjestelmissä tai tallennusaloilla, seuraamusjärjestelmän säädöskohtainen erottelu ei ole tarkoituksenmukainen”. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan esitys vaatii selkeyttämistä sen suhteen, onko esityksellä tarkoitus tosiasiaa rajata myös tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvat Puolustusvoimien asiat seuraamusmaksujen ulkopuolelle, kun perusteluissa kuitenkin viitataan kumpaakin tietosuojalain yleissäädökseen.

Puolustusvoimien toiminnan kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että hallinnolliset seuraamusmaksut rajataan kaiken Puolustusvoimien toiminnan ulkopuolelle, myös tietosuoja-asetukseen kuuluvan, riippumatta siitä, millä oikeusperusteella henkilötietoja käsitellään ja missä tehtävässä. Puolustusvoimat toimii esimerkiksi esitutkintaviranomaisena ja henkilötietoja käsitellään myös useassa muussa tarkoituksessa kuin sotilastiedustelussa. Kuten esityksessä on tuotu rikosasioiden tietosuojalain osalta esiin, ei seuraamusjärjestelmän säädöskohtainen erottelu ole tarkoituksenmukainen ja aiheuttaisi todennäköisesti lain soveltamiseen ja tulkintaan liittyviä ongelmia.

Puolustusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että Maanpuolustuskorkeakoulu tulee henkilötietojen rekisterinpitäjänä katsoa osaksi Puolustusvoimia seuraamusmaksujen poissulkemiseksi. Maanpuolustuskorkeakoulu on Puolustusvoimiin kuuluva sotatieteellinen korkeakoulu ja Puolustusvoimain komentajan alainen.

Lisäksi puolustusministeriö kiinnittää huomioita siihen, että Suomen liittyttyä Natoon Puolustusvoimille on tullut ja tulee jatkossakin uusia henkilötietojen käsittelytarkoituksia, jotka tulee rajata myös pois hallinnollisista seuraamusmaksuista mm. taustalla olevien valtiosopimusten takia. Käsittelyperusteet voivat vaihdella riippuen esimerkiksi valtiosopimusten myötä syntyvistä erilaisista tilanteista. Tästäkin syystä seuraamusmaksuja koskevien säännösten soveltamisalaa koskevat poikkeukset olisi perusteltua tehdä viranomaiskohtaisesti.

Edellä selostetuista perusteista puolustusministeriö katsoo, että esitystä tulisi selkeyttää sen osalta, että Puolustusvoimille ei voitaisi määrätä seuraamusmaksua myöskään tietosuojalain soveltamisalalla.

Tietosuojalakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 34 a §, jonka 1 momentin mukaan tietosuoja-asetuksen 34 artiklan mukaista henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta ilmoittamista rekisteröidylle voidaan lykätä tai rajoittaa tai se voidaan jättää tekemättä siltä osin ja niin pitkäksi aikaa kuin 34 §:n 1 momentin 1–3 kohdan mukaiset edellytykset täyttyvät. Saman pykälän 2 momentin mukaan, jos ilmoittamista rekisteröidylle rajoitetaan, on noudatettava, mitä 34 §:n 3 momentissa säädetään.

Voimassa olevan tietosuojalain 34 §:n 1 momentin mukaan rekisteröidyllä ei ole tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa tarkoitettua oikeutta tutustua hänestä kerättyihin tietoihin, jos: 1) tiedon antaminen saattaisi vahingoittaa kansallista turvallisuutta, puolustusta tai yleistä järjestystä ja turvallisuutta taikka haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä; 2) tiedon antamisesta saattaisi aiheutua vakavaa vaaraa rekisteröidyn terveydelle tai hoidolle taikka rekisteröidyn tai jonkun muun oikeuksille; tai 3) henkilötietoja käytetään valvonta- ja tarkastustehtävissä ja tiedon antamatta jättäminen on välttämätöntä Suomen tai Euroopan unionin tärkeän taloudellisen tai rahoituksellisen edun turvaamiseksi. Saman pykälän 3 momentin mukaan rekisteröidylle on ilmoitettava rajoituksen syyt, ellei tämä vaaranna rajoituksen tarkoitusta.

Puolustusministeriö pitää ehdotettua muutosta kannatettavana.

2.1 Yleiset kommentit yksittäistä seuraamusmaksua koskevista vaikutuksista ja muista viranomaisvaikutuksista:

-

2.2 Tunnistatteko muita kuin esitysluonnoksessa käsiteltyjä tilanteita, joissa seuraamusmaksua ei olisi mahdollista kohdistaa rekisterinpitäjänä (tai henkilötietojen käsittelijänä) toimivan viranomaisen tai julkishallinnon elimen toimintamenoihin tai muutoin suoraan kyseiselle viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle, ja mistä syystä se ei ole mahdollista?

-

2.3 Tunnistatteko oman budjetinne, määrärahojenne tai muun rahoituksenne käyttämisen valossa muita huomioitavia näkökohtia, joita voi liittyä yksittäiseen viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle määrättävään seuraamusmaksuun?

-

2.4 Täydennys ehdotukset ja kommentit tietoyhteiskuntavaikutuksia koskeviin arvioihin:

-

2.5 Muut kommentit ehdotetun sääntelyn vaikutuksista:

-

3. Muut huomiot (tai lausuntonne) esitysluonnoksesta:

-

Palojärvi Pia
Puolustusministeriö

Lapinlampi Joonas
Puolustusministeriö